

A zsidó katonáról

Írta: Serény Imre hírlapíró
a III. oszt. katonai érdemkereszt, az arany,
a nagy ezüst, a kis ezüst vitézségi érem
és a sebesülési érem tulajdonosa

elületes statisztikai összeállítások, az önkényes társadalmi mérlegkészítések korszakát éljük. Nagyon divatos dolog mostanában, hogy egy-egy kiragadott és elszigetelt esetből általános véleményeket faragjanak és az egyének individuális ténykedéseiből egész társadalmi rétegek jellemére, hazafiasságára, vagy erkölcsi értékére következtetéseket vonjanak. Tendenciák küzdenek elleniendenciákkal és a válságos korszaknak ebben az irányzat áradatában mégis azt a célt kell tűznöm magam elé, hogy minden elfogultságtól, minden előítélettől menten, minden tendencia nélkül adjak számot a zsidóvallású magyar katona harctéri szerepléséről.

Lényegesen megkönnyítené feladatomat, ha egyszerűen kihasználnám a rendelkezésemre álló háborús statisztikai adatokat. De szándékosan és teljesen mellőzöm őket, mert egyrészt az ellenséges megszállás folytan egyelőre nem nyújtanak teljes képet a magyar zsidóság harctéri teljesítményeiről, másrészt mert az eddigi számadatok azt bizonyítják, hogy a magyar társadalomnak ez a rétege, a népességi arányszámokat véve alapul, a harctéri szolgálat, a sebesülés, a hősi halál háborús áldozataiból jóval arányszámán felül vette ki részét. Távoli áll tőlünk a szándék, hogy kiegészítésre szoruló, nem végleges statisztikai adatok alapján ilyen messzemenő következtetéseket vonjunk le. Hazánk sóvárgott regenerálódása után majd összegyűjthetik a statisztikusok az összes idevágó adatokat, rávilágíthatnak a kérdés egész komplexumára és lezárhatják a magyar zsidóság háborús mérlegét. A tárgyilagosság, háborús tapasztalataim és megfigyeléseim más feladatot tűznek elém: annak megállapítását és bizonyítását, hogy a zsidóvallású magyarok épp oly hősiesen, épp oly önfel-

előzőn teljesítették a harctéren állampolgári kötelességüket, mint másvallású testvéreink.

Azon kell kezdenem, hogy a zsidó-antipátiáról ismeretes közös hadsereg és honvédség kötelékeiben a háború folyamán majdnem kiküszöbölődött a zsidókérdés. Magyarázatul elég rámutatnom arra, hogy a legénységi személyeket valósággal összeforrasztotta a közös szenvedés, a létfenntartás szolidáris ösztöne, a tartalékos tiszt lenézett operettfigurájából pedig mindjárt a háború első időszakában megbecsült tiszti bajtárs lett. Már pedig a fronton szolgálatot teljesítő tartalékos tisztek hatvannyolc százaléka zsidóvallású volt. Első pillanatra ez az arányszám rendkívül nagyinak látszik, de a háború előtti Magyarország társadalmi berendezkedése ezt a helyzetet nagyon is érthetővé teszi. Tudvalevő dolog, hogy a harctéri felmentéssel járó közigazgatási, bírói, minisztériumi pályákról – akaratán kívül – mindig távol maradt a magyar zsidóság s így a közhivatali funkciók révén való felmentéseket meglehetősen kismértékben élvezte. Viszont a szellemi foglalkozás egyéb ágaiban, melyek a tartalékos tiszteket ontották, a zsidó férfilakosság népességi arányszámát messze meghaladó mértékben helyezkedett el. Legnagyobb részük ki is került a frontra, mert az úgynevezett szabad szellemi pályákon, nagyon kis arányban osztogattak felmentéseket. Nem kívánok azzal a kérdéssel foglalkozni, hogy a magyar zsidóságnak a szellemi pályákon való aránytalanul nagymértékű elhelyezkedése helyes vagy helytelen a társadalmi egyensúly szempontjából. Itt csak a tényeket kívánom konstatálni, vagyis azt, hogy a tűzvonalban szolgáló tartalékos tisztek hatvannyolc százaléka zsidóvallású volt. Minden túlzás nélkül el lehet mondani, hogy a magyar tartalékos tiszt sokat dicsért hősi típusait nagyrészt a zsidóság szolgáltatta.

A körvonalozott kérdés érdemleges ismertetése céljából külön kívánok foglalkozni a zsidóvallású tisztek és a zsidóvallású legénységi személyek háborús szereplésével.

Említettem már, hogy a hadrakelt seregben majdnem teljesen megszűnt a zsidókérdés problémája. A bajtársi viszonyban élő tényleges és tartalékos tisztek közül senki sem firtatta ezt a kérdést. A közös veszedelem és a teljes egymásraulaltság tökéletes harmóniába olvasztotta a különböző vallású tiszteket. Felekezeti szempontból nem volt különbség az ellenség előtt tiszt és tiszt között. Nemigen volt rá eset kint az első vonalban, hogy az aktív tiszteket különösebb előnyökben részesítették volna a zsidó tartalékos tisztekkel szemben. Azt a felekezeti megkülönböztetést, hogy a tényleges tisztek túlnyomó többségben, sőt majdnem kizáróan keresztény vallásúak, a tartalékos tisztek pedig javarészt zsidók voltak, igazán csak most utólag, a tendenciák illuziórontó korszakában kell megállapítanunk. A harctér idegtépő, veszedelmes miliójében a hadseregarancsnokok és ezredek elismerő dicsérete egyaránt és minden megkülönböztetés nélkül szólt a kötelességét teljesítő tisztikar minden tagjának

Bármennyire kutatok emlékeim és harctéri feljegyzéseim között, egy eset kivételével, nem akadok nyomára annak, hogy a fronton felszínre vetődött volna a zsidókérdés. Ez az egy eset,

amely jóformán nem is vehető esetszámba, a galícia-ban történt. A zászlóalj tiszti vacsoráján, összetákolt asztal mellett, együtt ül antiszemita báró, császári és királyi kamarás és nagyon sok tartalékos tiszt. Valahogyan szóba került a zsidó tartalékos tisztük háborús szereplése. Az antiszemita báró épp úgy megtalálta a dicsérő szavakat, mint a császári és királyi kamarás. Végül is a zászlóalj parancsnoka, *Miklóssy Antal* őrnagy, a következő kijelentéssel zárta le a diskurzust:

– Mi, aktív katonatisztek nem mondhatunk nagyobb dicséretet, mint hogy a tartalékos tisztetek bebizonyították a háborúban, hogy épp oly kötelességtudó, bátor és önfeláldozó hazafiak, mint mi, hivatásos katonák. Sőt tapasztalataim azt bizonyítják, hogy a harctéren, az ellenség előtt ember- és életismeretük folytán gyakran jobban állják meg helyüket, mint a kaszárnyák szűk légkörében nevelkedett aktív tisztetek, akiknek találékonysága, ötletessége igen sokszor csak a reglamák paragrafusai között mozog. Részemről nagyon helyesnek tartom, ha a hivatásos tisztetek meglehetősen nagy számban használják fel odahaza az Újoncok kiképzésére. Véleményem szerint ennek az egyenrangúan fontos feladatnak általában jobban felelnek meg, mint a tartalékos tisztetek.

Lehet, hogy a zászlóaljparancsnok főleg buzdításul mondotta dicsérő szavait a túlnyomó többségben jelenlévő tartalékos tisztetek előtt, de kétségtelen, hogy a magasztaló kifejezések mögött ott rejlik a tényleges igazság, ami abban kristályosodik ki, hogy a tartalékos tisztikar, tehát a zsidó tisztetek éppen annyi önfeláldozással teljesítették harctéri feladatukat és kötelességeiket, mint a magyar hadsereg bármely más tagja.

Pedig ennek a hivatásnak a végzése – és ezt hangsúlyozni kívánom – a zsidóvállású tisztektől jóval nagyobb lelki és testi erőfeszítést követelt, mint a katonás életmódra nevelt, testileg, lelkileg ehhez szokott hivatásos tisztikartól. A tiszti pályáról leszorult, vagyis inkább távol tartott zsidó ifjúság testi szempontból teljesen elpuhító szellemi pályákon fejtette ki képességeit és mikor a néhány hónapos kiképzés után a frontra került, nagy általánosságban hallatlan erőfeszítéseket kellett végeznie, hogy méltó magatartást tanúsíthasson. Nem szorul bizonyításra, hogy itt sokkal nagyobb szerepe volt a lelki törekvéseknek, mint a testi képességeknek. Meg lehetne érteni azt is, ha a katonai pályáról távoltartott zsidó ifjúság nem tudott volna kifejteni az aktív tisztikar harctéri teljesítményeivel egyenlő értékű tevékenységet. Minthogy azonban a háború tapasztalatai kétségtelenül bizonyítják, hogy az egész magyar tartalékos tisztikar kitűnően megállotta helyét az ellenség előtt, a zsidó tisztetek háborús pszichéjének határozottan a javára kell írni azt az akaratot, amely a testileg, lelkileg szokatlan miliőben keresztülségitette őket a kötelességteljesítés elé tornyosuló minden akadályon és hősöké avatta a bizonyos fokig elpuhult férfiakat.

Az objektivitás annak megállapítására is késztet, hogy a zsidó tisztetek az akaratotól kívül még egy nagyon fontos tényező segítette a jól megérdemelt dicséretre és sűrű kitüntetésekhez, amelyekben a háború alatt részesültek: az a nagy érvé-

nyesülési, létfenntartási ösztön, amely a zsidóságot minden pályán fokozott erő kifejtésre serkenti. Más pályákon hibául vagy bűnül róhatják fel ezt az erősen kifejtett érvényesülési ösztönt, de a harctéren, ahol az érvényesülés keresése sebesüléssel, fogsággal, halállal volt egybekötött, soha senki sem kifogásolta a zsidó katonának vállalkozó szellemét.

Hőstettek? Bravúrok? Hősi halottak? Kitüntetések? Minek soroljak fel példákat. Az egyéni adatok – véleményem szerint – nagyon ritkán szolgáltatnak kellő bizonyítékot és támpontot egész társadalmi rétegek megítéléséhez. Egy-egy ragyogó esettel mindig szembe lehet állítani ugyanannyi kevésbé tündöklő epizódot és a kiragadott példák csak arra volnának alkalmasak, hogy hómályba borítsák a nagy összesség érdemeit.

A zsidó tisztak a világháborúban nem csináltak mást, mint másvallású tisztársaik: öregbítették, új fényvel sugározták be a magyar hősiesség ősrégi hagyományait.

A zsidó közkatonák megítélésénél más szempontok a mértékadóak. Sűrűn hangzik fel a vád, hogy a zsidó legénység nem teljesített- kellő arányszámban harctéri szolgálatot, hanem inkább a katonai irodákban, az élelmezési osztagoknál húzódott meg a frontszolgálat szenvedései elől. Az erre vonatkozó statisztikai adatok épp úgy kiegészítésre szorulnak még, mint az egész komplexum egyéb szempontjai. Viszont, ha a helyzet olyan is volt a zsidó közkatonák szempontjából, mint ahogyan azt a vádak hangoztatják, nagyon könnyű a magyarázat.

A kaszárnya udvarán sorakoztatják a századot. A századparancsnok írnokot keres az irodába.

– Ki tud németül?

Az egész században három-négy ember tartja fel a kezét. Természetesen zsidók. A századparancsnok örül, hogy németül tudó írnokot talál a században, így kerültek az irodákba a zsidó katonák.

Nagy egészében ilyen volt a helyzet a közös hadseregben. De a honvédségnél is szívesen helyezték el irodákban a németül tudó és az írási teendőkből jártas zsidó katonákat. És ha arra a kérdésre került a sor, hogy ki ért a raktárkezeléshez, a bevásárláshoz, a konyhához, a választás tagadhatatlanul legtöbbször zsidóra esett.

E kérdés vizsgálatánál is a társadalmi és gazdasági okok mélyenfekvő rétegében kell eszerint a megfelelő magyarázatot keresni. A végleges statisztikai adatok talán tényleg azt bizonyítják majd, hogy a zsidóvallású legénységi személyek igen nagy százaléka teljesített frontmögötti szolgálatot, de ezért a katonák nem, csak a társadalmi és gazdasági tényezők okolhatók. De bármit is bizonyítanak majd a statisztikai adatok, már az eddigi számadatok alapján is kétségtelenül megállapítható, hogy a legénységi sorban álló zsidóság népességi arányszámának megfelelően vette ki részét a frontszolgálatból.

Milyen volt a zsidó frontkatonák kötelességtudó, minden merész feladatra felhasználható, ötletes, szorgalmas. A személyes bátorságról éppen olyan gyakran tettek tanúságot, mint másvallású bajtársaik. Itt is teljesen feleslegesek a példák. Még sem

hallgathatok Schenk káplárról. Wolhiniában és Galiciában mindig századomban szolgált. A legkritikusabb pillanatokban is jó kedvre hangolta tréfáival, ötletes megjegyzéseivel a századot. Minden alkalommal patrolba jelentkezett. Egyszer megnehezelt rám, mert nem vittem magammal egy veszedelmes felderítő őrszázadba. És Schenk káplár most trafikot árusít a Teréz-körúti nagytőzsde előtt.

Zsidó tiszt, zsidó közlegény éppen úgy megtette a maga kötelességét a fronton, mint a keresztény katona. A magyar hadsereg minden felekezeti megkülönböztetés nélkül ragyogó példáit nyújtotta a katonás erényeknek és ha akadtak a zsidóvallásúak között olyanok, akiknek ereiben nem buzgott a harci láz, ilyenek akadtak egyéb felekezetű katonák soraiban is. A temperamentum és a testi diszpozíció egyéni kérdése ez voltaképpen.

